VeuCea
associació de persones autistes adultes
accessibilitat universal
i suport mutu

VeuCea: Resum d'estudis i projectes de referència

Accessibilitat sensorial, entorn construït i línies emergents

Versió auditada · 12 d'octubre de 2026 · V2

Aquest document acompanya l'informe revisat d'accessibilitat sensorial. Cada fitxa separa què estudia la font, què aporta, què no permet afirmar i com pot utilitzar-se a VeuCea. Els projectes en curs es marquen com a tals i no es tracten com a evidència de resultats.

[1] Hegewald et al. (2020). Traffic Noise and Mental Health: A Systematic Review and Meta-Analysis. IJERPH 17(17):6175. DOI 10.3390/ijerph17176175.

- Tipus / estat: Revisió sistemàtica i metaanàlisi, població general.
- Què estudia: 31 estudis sobre soroll de trànsit i salut mental.
- Resultats principals: Troba associacions entre soroll de trànsit i alguns resultats de salut mental; en l'anàlisi d'aviació, la depressió augmentava aproximadament un 12 % per cada 10 dB L_DEN en cinc estudis.
- Què sustenta: Que el soroll ambiental pot tenir impacte en salut i no és només una molèstia.

- Què NO sustenta: No prova que qualsevol soroll activi crònicament l'amígdala, elevi el cortisol o causi fatiga cognitiva en qualsevol context.

Enllaç: https://doi.org/10.3390/ijerph17176175

[2] Khalfa et al. (2004). Increased perception of loudness in autism. Hearing Research 198:87–92. DOI 10.1016/j.heares.2004.07.006.

- Tipus / estat: Estudi psicoacústic.
- Què estudia: Percepció subjectiva de sonoritat en participants autistes i controls.
- Resultats principals: La mostra autista va mostrar una percepció augmentada de sonoritat.
- Què sustenta: Que algunes persones autistes poden experimentar la intensitat sonora de manera diferent.
- Què NO sustenta: No estableix un llindar de dolor universal ni un nivell de decibels segur per a totes les persones autistes.

Enllaç: https://doi.org/10.1016/j.heares.2004.07.006

[3] Ten questions concerning autism and auditory accessibility in buildings (2025). Building and Environment 286:113634.

- Tipus / estat: Article de síntesi i debat expert, accés obert.
- Què estudia: Integra recerca en acústica, audiologia, psicologia, arquitectura i entorn interior.

- Resultats principals: Assenyala limitacions de les normes acústiques actuals i defensa recerca participativa, entorns flexibles i disseny universal.
- Què sustenta: Accessibilitat auditiva com a problema específic de l'entorn construït.
- Què NO sustenta: No fixa un estàndard acústic universal per a l'autisme.

Enllaç: https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2025.113634

[4] Noseda et al. (2010). A neural mechanism for exacerbation of headache by light. Nature Neuroscience 13:239–245. DOI 10.1038/nn.2475.

- Tipus / estat: Estudi neurofisiològic amb persones amb migranya i model animal.
- Què estudia: Mecanisme pel qual la llum pot exacerbar el mal de cap migranyós; inclou persones cegues amb fotoregulació no visual conservada.
- Resultats principals: Identifica una via retinal no visual relacionada amb neurones talàmiques sensibles al dolor.
- Què sustenta: Que la llum pot exacerbar migranya per vies que no depenen de la visió d'imatges.
- Què NO sustenta: No prova que totes les persones cegues tinguin fotofòbia ni és un estudi sobre autisme.

Enllaç: https://doi.org/10.1038/nn.2475

[5] Joseph, A. (2006). Impact of Light on Outcomes in Healthcare Settings. Center for Health Design.

- Tipus / estat: Revisió professional de literatura.
- Què estudia: Il·luminació en entorns sanitaris, tasques visuals, ritmes circadians, estat d'ànim i resultats assistencials.
- Resultats principals: Mostra que la il·luminació és un component rellevant del disseny sanitari.
- Què sustenta: Evitar enlluernament i considerar la llum com a factor de salut i rendiment.
- Què NO sustenta: No avala totes les xifres de rendiment ni conclusions específiques sobre autisme atribuïdes a versions anteriors.

Enllaç: https://www.healthdesign.org/insights-solutions/impact-light-outcomes-healthcare-settings

[6] Ríos Llamas, Camacho Vega & Delgadillo Ramos (2026). Light and sound hypersensitivity in autism spectrum disorder. Frontiers in Psychiatry 17:1771956.

- Tipus / estat: Revisió sistemàtica PRISMA de 29 estudis (2015–2025).
- Què estudia: Hipersensibilitat auditiva i visual en autisme, amb atenció a biaixos d'edat i gènere.
- Resultats principals: La recerca auditiva domina clarament la visual; identifica buits importants en fotofòbia, il·luminació moderna, adults i dones.
- Què sustenta: Necessitat de més recerca ambiental i prudència davant generalitzacions.

- Què NO sustenta: No proporciona encara una guia universal de nivells de llum o so.

Enllaç: https://doi.org/10.3389/fpsyt.2026.1771956

[7] Noble & Isaacs (publicat en línia 2025; volum 2026). Autistic people's perception of interior electric lighting systems.

- Tipus / estat: Estudi mixt participatiu.
- Què estudia: Experiències de persones autistes amb il·luminació elèctrica interior mitjançant fotografia participativa i qüestionari.
- Resultats principals: Identifica com a rellevants la disposició de lluminàries, brillantor, temperatura de color, flicker, soroll i reaccions a la llum.
- Què sustenta: Que el disseny real de la il·luminació interior afecta l'experiència autista.
- Què NO sustenta: No determina una única temperatura de color o intensitat òptima.

Enllaç: https://doi.org/10.1177/14771535251366853

[8] Steinemann (2018). Fragranced consumer products: effects on autistic adults in the United States, Australia, and United Kingdom. Air Quality, Atmosphere & Health 11:1137–1142.

- Tipus / estat: Anàlisi d'enquestes poblacionals; resultats autodeclarats.
- Què estudia: Efectes declarats de productes perfumats en adults autistes.
- Resultats principals: 83,7 % dels 142 adults autistes identificats van declarar efectes adversos; 59,4 % va declarar haver perdut dies de feina o una feina durant l'any anterior per exposició laboral.
- Què sustenta: Que les fragàncies poden constituir una barrera important per a una part de la població autista.
- Què NO sustenta: No és un assaig clínic causal ni demostra que totes les fragàncies produeixin els mateixos efectes en tothom.

Enllaç: https://doi.org/10.1007/s11869-018-0625-x

[9] Ashwin et al. (2014). Enhanced olfactory sensitivity in autism spectrum conditions. Molecular Autism 5:53.

- Tipus / estat: Estudi experimental petit.
- Què estudia: Llindar de detecció d'olor en 17 homes adults autistes i 17 controls.
- Resultats principals: La mostra autista va mostrar major sensibilitat en la prova utilitzada.
- Què sustenta: Possibilitat d'una sensibilitat olfactiva augmentada en algunes persones autistes.
- Què NO sustenta: No generalitza a totes les olors, sexes, edats o persones autistes.

Enllaç: https://doi.org/10.1186/2040-2392-5-53

[10] Wicker, Monfardini & Royet (2016). Olfactory processing in adults with autism spectrum disorders. Molecular Autism 7:4.

- Tipus / estat: Estudi experimental.
- Què estudia: Detecció per damunt del llindar, intensitat, agradabilitat i identificació d'olors en adults autistes i controls.
- Resultats principals: Mostra diferències en dimensions del processament olfactiu.
- Què sustenta: Que el processament olfactiu autista pot diferir qualitativament.
- Què NO sustenta: No va mesurar llindars mínims de detecció i no s'ha d'utilitzar com a prova de major sensibilitat de llindar.

Enllaç: https://doi.org/10.1186/s13229-016-0070-3

[11] Zaniboni et al. (2025). Thermal comfort of autistic people with and without a view out. Building and Environment 270:112483.

- Tipus / estat: Estudi experimental en laboratori tipus oficina.
- Què estudia: Percepció tèrmica d'un grup autista i un grup control sota condicions fredes, neutres i càlides, amb i sense vista exterior.
- Resultats principals: El grup autista va declarar més incomoditat en condicions no neutrals; la vista natural va mitigar part de la diferència.
- Què sustenta: Temperatura i context visual com a dimensions d'accessibilitat interior.

- Què NO sustenta: No estableix una temperatura universal per a persones autistes.

Enllaç: https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2024.112483

[12] Marzi, Caniato & Gasparella (2025). The influence of indoor temperature and noise on autistic individuals. Scientific Reports 15:18802.

- Tipus / estat: Estudi experimental.
- Què estudia: Condicions de temperatura i soroll en persones autistes i controls, amb proves d'atenció.
- Resultats principals: En la mostra autista, variacions de temperatura de 4 °C, sorolls sobtats i soroll de fons van reduir el rendiment en proves d'atenció.
- Què sustenta: Que temperatura i soroll poden actuar com a estressors ambientals en autisme.
- Què NO sustenta: No defineix un llindar universal aplicable a tots els entorns.

Enllaç: https://doi.org/10.1038/s41598-025-02358-4

[13] Wang et al. (2026). Sensory stimuli in the built environment for autistic people: A scoping review. Building and Environment 292:114271.

- Tipus / estat: Scoping review PRISMA-ScR de 77 estudis.

- Què estudia: Experiències sensorials i consideracions de disseny en entorn construït.
- Resultats principals: Integra factors visuals, auditius, tàctils, olfactius, tèrmics, espacials, d'orientació i naturals; proposa sis qualitats: seguretat, equilibri sensorial, ajustabilitat, predictibilitat, control i recuperació.
- Què sustenta: Marc transversal molt útil per al Model VeuCea.
- Què NO sustenta: No converteix les recomanacions en valors normatius universals.

Enllaç: https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2026.114271

[14] MacLennan et al. (2023). "It Is a Big Spider Web of Things": Sensory Experiences of Autistic Adults in Public Spaces. Autism in Adulthood 5(4):411–422.

- Tipus / estat: Recerca participativa qualitativa.
- Què estudia: 24 adults autistes en 7 grups focals sobre espais públics.
- Resultats principals: Identifica espais sovint discapacitants i sis principis: paisatge sensorial, espai, predictibilitat, comprensió, ajustos i recuperació.
- Què sustenta: Disseny d'espais públics basat en primera persona i possibilitat d'ajust.
- Què NO sustenta: No quantifica prevalença poblacional ni defineix solucions úniques.

Enllaç: https://doi.org/10.1089/aut.2022.0024

[15] Gaines et al. (2025). A Sensory Approach to Design: Inclusive Principles. Journal of Autism and Developmental Disorders.

- Tipus / estat: Estudi mixt amb més de 600 participants de perfils diversos.
- Què estudia: Principis de disseny sensorial incloent vista, tacte, audició, gust, olfacte i moviment.
- Resultats principals: Destaca sorolls inesperats, soroll de fons, textures, materials, espai personal i temperatura.
- Què sustenta: Que el disseny ha de considerar múltiples canals i opcions personals.
- Què NO sustenta: La mostra no és exclusivament autista i no demostra que cada principi beneficiï igualment tothom.

Enllaç: https://doi.org/10.1007/s10803-025-07156-5

[16] Haig & Hallett (2023). Use of sensory rooms in adult psychiatric inpatient settings. Int J Mental Health Nursing 32:54–75.

- Tipus / estat: Revisió sistemàtica i síntesi narrativa de 18 estudis.
- Què estudia: Sales sensorials en unitats psiquiàtriques d'adults.
- Resultats principals: Probable reducció del malestar i suport a regulació emocional/autogestió; evidència insuficient sobre contencions, aïllament o violència.
- Què sustenta: Espais de regulació com a suport voluntari.

- Què NO sustenta: No prova recuperació en menys de 10 minuts ni efecte universal.

Enllaç: https://doi.org/10.1111/inm.13065

[17] Kandlur et al. (2023). Sensory modulation interventions for adults with mental illness: A scoping review.

- Tipus / estat: Scoping review.
- Què estudia: Intervencions de modulació sensorial en salut mental adulta.
- Resultats principals: Suggerix utilitat per regular activació emocional i fisiològica, amb evidència encara en desenvolupament.
- Què sustenta: Individualització i opcions sensorials.
- Què NO sustenta: No valida una recepta única d'espai sensorial.

Enllaç: https://doi.org/10.1177/15691861231204896

[18] WHO QualityRights.

- Tipus / estat: Marc internacional de drets humans i materials de formació.
- Què estudia: No és un estudi experimental; és un programa de qualitat, drets i recuperació.
- Resultats principals: Promou entorns de suport, voluntarietat, consentiment i estratègies sensorials individualitzades quan són útils.
- Què sustenta: Dignitat, autonomia, no coerció i ajust individual.

- Què NO sustenta: No estableix una norma universal de paràmetres sensorials per a tots els espais públics.

Enllaç: https://www.who.int/publications/i/item/who-qualityrights-guidance-and-training-tools

[19] Tavassoli, Marco & Puts (2026). Sensory Reactivity in Autism: Integrating Behavioural, Affective, Physiological, and Neural Dimensions. Current Psychiatry Reports 28:36.

- Tipus / estat: Revisió recent.
- Què estudia: Reactivitat sensorial en autisme al llarg de la vida i en diverses dimensions.
- Resultats principals: Integra evidència conductual, afectiva, fisiològica i neural i subratlla l'heterogeneïtat.
- Què sustenta: Marc actual per evitar explicacions monocausals.
- Què NO sustenta: No converteix mecanismes proposats en una única explicació per a totes les persones autistes.

Enllaç: https://doi.org/10.1007/s11920-026-01682-4

[20] Weaver et al. (2026). Healthcare built environment and behavioural and physiological indicators of stress responses in autism: protocol.

- Tipus / estat: PROTOCOL PUBLICAT — recerca en curs.
- Què estudia: Revisió mixta sobre entorns sanitaris construïts i respostes d'estrès en autisme.

- Resultats principals: Encara no hi ha resultats finals.
- Què sustenta: Confirma que el camp està avançant cap a mesurar respostes conductuals i fisiològiques en entorns reals/sanitaris.
- Què NO sustenta: No s'ha de citar com si hagués demostrat efectes.

Enllaç: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0347308

[21] AURA — Autism-Understanding Real-time Accessibility (2025–2027).

- Tipus / estat: PROJECTE EUROPEU EN CURS, Erasmus+ KA220-VET.
- Què estudia: Support-Girona, Fab Lab Barcelona/IAAC i socis europeus desenvolupen formació, monitoratge ambiental i eines d'accessibilitat sensorial en temps real.
- Resultats principals: Encara no hi ha resultats d'eficàcia publicats. El projecte preveu monitorar soroll, llum, temperatura, humitat i qualitat de l'aire i combinar aquestes dades amb experiència en primera persona.
- Què sustenta: Línia emergent molt propera al plantejament de VeuCea i possible font futura de dades, eines i guies.
- Què NO sustenta: Els objectius del projecte no equivalen encara a resultats científics publicats.

Enllaç: https://fablabbcn.org/projects/aura

[22] Autism Visible / VISIBLE (URV; UOC; Fundación Miradas; col·laboració d'AsperCamp).

- Tipus / estat: PROJECTE DE RECERCA I VALIDACIÓ.

- Què estudia: Desenvolupa un qüestionari gratuït per millorar la detecció de l'autisme en nenes, adolescents i dones.
- Resultats principals: A octubre de 2026 la informació pública disponible el situa encara en fases de validació i reclutament; no s'han localitzat resultats finals publicats.
- Què sustenta: És una línia de recerca rellevant per corregir biaixos de gènere en la detecció de l'autisme i, indirectament, per millorar la representativitat de futures recerques sensorials.
- Què NO sustenta: No és un estudi d'accessibilitat sensorial de l'entorn.

Enllaç: https://aetapi.org/investigacion-aetapi/proyectos-en-desarrollo/

[23] AsperCamp — Integra_TEA.

- Tipus / estat: PROJECTE APLICAT / SERVEI; instrument sensorial estandarditzat, però sense publicació d'eficàcia del programa identificada.
- Què estudia: Ofereix perfils sensorials individualitzats amb terapeuta ocupacional. La documentació de treball aportada utilitza un qüestionari de 60 ítems amb les sis àrees de l'Adolescent/Adult Sensory Profile (A/ASP): gust/olfacte, moviment, visió, tacte, nivell d'activitat i audició.
- Resultats principals: Consta com a projecte aplicat amb finançament públic. No hi ha encara resultats del procés individual en curs ni s'ha localitzat una avaluació científica publicada del programa.
- Què sustenta: Exemple local d'aplicació estructurada de perfils sensorials individualitzats. L'A/ASP té adaptació cultural espanyola i disposa de validació psicomètrica publicada el 2026.

- Què NO sustenta: La validació de l'instrument no valida automàticament l'eficàcia del programa Integra_TEA ni permet extrapolar resultats clínics o funcionals.

Enllaç: https://aspercamp.cat/

[24] Pérez-Cruzado et al. (2026). Validation of the adolescent-adults sensory profile (AASP) in the Spanish population. Research in Autism 136:202970.

- Tipus / estat: Estudi de validació psicomètrica de la versió espanyola de l'A/ASP.
- Què estudia: Propietats psicomètriques i validesa estructural de la versió espanyola de l'Adolescent/Adult Sensory Profile en població adulta espanyola.
- Resultats principals: Aporta evidència recent de validació de l'instrument per al context espanyol.
- Què sustenta: Que l'A/ASP disposa d'una base psicomètrica específica publicada per a la població espanyola.
- Què NO sustenta: No valida cap programa d'intervenció concret ni converteix un perfil individual en prova d'eficàcia terapèutica.

Enllaç: https://doi.org/10.1016/j.reia.2026.202970

[25] Gándara-Gafo et al. (2019). Cultural Adaptation of the Adolescent/Adult Sensory Profile for Spain. American Journal of Occupational Therapy 73(6). DOI 10.5014/ajot.2019.031815.

- Tipus / estat: Estudi d'adaptació cultural i lingüística.
- Què estudia: Traducció directa i inversa, entrevistes cognitives i fiabilitat test-retest de l'AASP adaptat a Espanya.
- Resultats principals: La versió adaptada va mostrar equivalència conceptual i semàntica amb l'original després de revisar els ítems problemàtics.
- Què sustenta: Que l'AASP utilitzat a Espanya no és una simple traducció literal, sinó una adaptació cultural publicada.
- Què NO sustenta: No valida cap intervenció ni demostra que l'instrument expliqui per si sol totes les necessitats sensorials d'una persona.

Enllaç: https://doi.org/10.5014/ajot.2019.031815

[26] Gándara-Gafo, Santos-del Riego & Muñiz (2019). Reference Values for the Adolescent/Adult Sensory Profile in Spain. American Journal of Occupational Therapy 73(5). DOI 10.5014/ajot.2019.028712.

- Tipus / estat: Estudi normatiu en població espanyola.
- Què estudia: Valors de referència de l'AASP en 787 participants d'11 anys o més a Espanya.

- Resultats principals: Proporciona valors de referència per adolescents, adults i persones grans i descriu diferències estadístiques per variables demogràfiques que, globalment, no van ser clínicament rellevants.
- Què sustenta: L'ús de valors normatius específics del context espanyol.
- Què NO sustenta: La mostra normativa no és una mostra autista i no valida l'eficàcia de cap programa.

Enllaç: https://doi.org/10.5014/ajot.2019.028712

[27] Castaño-Rosa & Vázquez Martín Doimeadiós (2026). The Housing Environment as Neurological Determinant: A Scoping Review of Neurodivergence and Housing Design for Sensory Accessibility. Scandinavian Journal of Disability Research 28(1). DOI 10.16993/sjdr.1540.

- Tipus / estat: Scoping review, habitatge i neurodivergència.
- Què estudia: Relació entre disseny residencial, neurodivergència, càrrega sensorial, autonomia espacial i autoregulació.
- Resultats principals: Replanteja la inaccessibilitat sensorial com una característica estructural del disseny quan els habitatges es configuren només al voltant de normes neurotípiques; identifica l'autonomia espacial com a factor rellevant per a l'autoregulació.
- Què sustenta: La necessitat de considerar acústica, llum i configuració espacial com a dimensions de l'accessibilitat, també en habitatge.
- Què NO sustenta: No fixa valors universals ni permet afirmar que totes les persones neurodivergents necessiten la mateixa configuració.

Enllaç: https://doi.org/10.16993/sjdr.1540

[28] Fusaro, Fanti & Chakrabarti (2023). Greater interpersonal distance in adults with autism. Autism Research 16(10):2002–2007. DOI 10.1002/aur.3013.

- Tipus / estat: Estudi experimental amb realitat virtual immersiva.
- Què estudia: Distància interpersonal preferida en adults autistes i no autistes, tant quan la persona s'acosta com quan és l'altra figura qui s'acosta.
- Resultats principals: El grup autista va mantenir, de mitjana, una distància interpersonal més gran; una distància més gran també es va associar amb més trets autistes en el conjunt de la mostra.
- Què sustenta: Que l'espai interpersonal pot constituir una necessitat ambiental rellevant per a una part de les persones autistes.
- Què NO sustenta: No defineix una distància correcta o mínima per a totes les persones autistes.

Enllaç: https://doi.org/10.1002/aur.3013

[29] Bunce et al. (2024). Autistic adults exhibit typical sensitivity to changes in interpersonal distance. Autism Research 17(7):1464–1474. DOI 10.1002/aur.3164.

- Tipus / estat: Estudi experimental de percepció visual de distàncies socials.
- Què estudia: Capacitat per detectar si dues persones s'apropen o s'allunyen entre si.

- Resultats principals: Adults autistes i no autistes van mostrar una capacitat similar per detectar canvis de distància interpersonal.
- Què sustenta: Que preferir més espai personal no implica necessàriament una dificultat per percebre els canvis de distància.
- Què NO sustenta: No mesura la distància que cada participant necessita perquè una aproximació li resulti confortable.

Enllaç: https://doi.org/10.1002/aur.3164

[30] Mello et al. (2024). Exploring social touch in autistic and non-autistic adults via a self-report body-painting task: The role of sex, social context and body area. Autism 28(8). DOI 10.1177/13623613231218314.

- Tipus / estat: Estudi d'autoinforme sobre tacte social en adults.
- Què estudia: Comoditat, agradabilitat i adequació del contacte segons zona corporal, sexe i context íntim, amistós o professional.
- Resultats principals: El grup autista va valorar de manera diferent el tacte social segons el context i la zona corporal; els resultats mostren que no es pot tractar el tacte com una categoria única.
- Què sustenta: Necessitat de considerar context, zona corporal i preferència individual abans d'interpretar o iniciar contacte físic.
- Què NO sustenta: No permet concloure que totes les persones autistes rebutgin el contacte.

Enllaç: https://doi.org/10.1177/13623613231218314

VeuCea

[31] Li, Mello, MacLennan & Lee Masson (2026). Autistic adults prefer social touch less but engage just as much: The impact of social context, relationship type, sensory responsivity, and psychological factors. Autism 30(3):626–641. DOI 10.1177/1362361251403906.

- Tipus / estat: Estudi recent en adults sobre preferència i experiència de tacte social.
- Què estudia: Preferència, freqüència, satisfacció i factors contextuals del tacte social, incloent relació, previsibilitat, responsivitat sensorial, confiança social i ansietat relacionada amb el tacte.
- Resultats principals: De mitjana, el grup autista preferia menys tacte, però participava en contacte social amb una freqüència similar i mostrava una satisfacció global comparable; la resposta depenia fortament del context i de factors individuals.
- Què sustenta: Respectar preferències i preguntar és més apropiat que excloure sistemàticament el tacte o donar-lo per desitjat.
- Què NO sustenta: No permet predir la preferència d'una persona concreta a partir del diagnòstic.

Enllaç: https://doi.org/10.1177/13623613251403906

[32] Balasco, Provenzano & Bozzi (2020). Sensory Abnormalities in Autism Spectrum Disorders: A Focus on the Tactile Domain, From Genetic Mouse Models to the Clinic. Frontiers in Psychiatry 10:1016. DOI 10.3389/fpsyt.2019.01016.

- Tipus / estat: Revisió narrativa centrada en processament tàctil.
- Què estudia: Hiperreactivitat i hiporeactivitat tàctils en autisme, estudis clínics i experimentals i possibles mecanismes neurobiològics.
- Resultats principals: La literatura mostra diferències tàctils freqüents però heterogènies; els mecanismes i la relació entre tacte i conducta social no es poden reduir a una sola explicació.
- Què sustenta: Tractar el tacte com una dimensió sensorial pròpia i individualitzar qualsevol mesura relacionada amb contacte físic.
- Què NO sustenta: No justifica assumir aversió universal al tacte ni convertir resultats de models animals en explicacions directes de l'experiència adulta.

Enllaç: https://doi.org/10.3389/fpsyt.2019.01016

[33] Kennedy & Adolphs (2014). Violations of Personal Space by Individuals with Autism Spectrum Disorder. PLoS ONE 9(8):e103369. DOI 10.1371/journal.pone.0103369.

- Tipus / estat: Estudi amb dues parts: dades de gran mostra en infants/adolescents i experiment de distància interpersonal en adults.

- Què estudia: Regulació de la distància social i relació entre distància interpersonal preferida i límit d'incomoditat.
- Resultats principals: En les dades infantils, les violacions de l'espai dels altres eren més freqüents en autisme. En adults, no es va trobar una diferència simple en la distància mitjana, però sí una relació menys estreta entre distància preferida i espai personal, amb gran variabilitat individual.
- Què sustenta: La regulació de l'espai personal pot ser atípica i heterogènia; convé preguntar i no assumir una única norma de proximitat.
- Què NO sustenta: No sustenta que les persones autistes necessitin sempre més espai ni sempre menys espai.

Enllaç: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0103369

[34] Asada et al. (2016). Reduced Personal Space in Individuals with Autism Spectrum Disorder. PLoS ONE 11(1):e0146306. DOI 10.1371/journal.pone.0146306.

- Tipus / estat: Estudi experimental sobre espai personal.
- Què estudia: Distància preferida quan la persona s'acosta a una altra persona o objecte i quan és l'altra persona qui s'acosta.
- Resultats principals: La mostra autista va mostrar distàncies interpersonals més curtes que el grup de comparació; el contacte visual modulava la distància en ambdós grups.
- Què sustenta: Aporta evidència que els patrons de proximitat poden diferir en autisme i que la direcció no és uniforme entre estudis.

- Què NO sustenta: No permet establir una distància universal ni contradiu que altres mostres autistes puguin preferir més espai.

Enllaç: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0146306

[35] Farkas et al. (2023). Altered interpersonal distance regulation in autism spectrum disorder. PLoS ONE 18(3):e0283761. DOI 10.1371/journal.pone.0283761.

- Tipus / estat: Estudi experimental presencial amb adults i mesura de variabilitat cardíaca.
- Què estudia: Distància interpersonal preferida en condicions intencionals i incidentals, amb control de contacte visual i rol actiu/passiu.
- Resultats principals: El grup autista va preferir una distància més gran en la condició intencional; les mesures autonòmiques no van predir la distància preferida.
- Què sustenta: Reforça que la distància interpersonal és rellevant i depèn de la situació i la intencionalitat.
- Què NO sustenta: No identifica un llindar espacial aplicable a totes les persones autistes.

Enllaç: https://doi.org/10.1371/journal.pone.0283761

[36] Fukuoka et al. (2025). Reduced relationship-specific social touching and atypical association with emotional bonding in autistic adults. Molecular Autism 16:31. DOI 10.1186/s13229-025-00666-0.

- Tipus / estat: Estudi quantitatiu sobre tacte social i xarxa relacional en adults.
- Què estudia: Àrees corporals on es permet el contacte, agradabilitat del tacte i força del vincle amb diferents membres de la xarxa social.
- Resultats principals: En la mostra autista es permetia menys contacte amb la majoria de relacions estudiades i la permissivitat tàctil es relacionava amb el vincle emocional.
- Què sustenta: La relació concreta importa: el tacte no es pot valorar al marge de qui toca, on i en quin vincle.
- Què NO sustenta: No sustenta una aversió universal al tacte ni permet predir les preferències d'una persona concreta.

Enllaç: https://doi.org/10.1186/s13229-025-00666-0

[37] Cascio et al. (2008). Tactile perception in adults with autism: a multidimensional psychophysical study. Journal of Autism and Developmental Disorders 38(1):127–137. DOI 10.1007/s10803-007-0370-8.

- Tipus / estat: Estudi psicofísic experimental en adults.
- Què estudia: Llindars de tacte lleu, vibració, temperatura, dolor tèrmic i agradabilitat de textures a palma i avantbraç.

- Resultats principals: Els grups van ser similars en diversos llindars, però la mostra autista va mostrar més sensibilitat a la vibració a l'avantbraç i al dolor tèrmic.
- Què sustenta: Mostra que les diferències tàctils poden ser específiques de l'estímul i no una hipersensibilitat global.
- Què NO sustenta: No permet afirmar que totes les persones autistes siguin hipersensibles al tacte lleu o que qualsevol contacte sigui desagradable.

Enllaç: https://doi.org/10.1007/s10803-007-0370-8

Criteri pràctic sobre contacte i espai personal

La literatura recent no sosté una regla única sobre tacte o distància interpersonal. Alguns estudis troben distàncies més grans; d'altres, més curtes. També hi ha estudis que destaquen una regulació més variable.
Per això, es recomana una política de consentiment, previsibilitat i elecció.

- Preguntar abans de tocar.
- Evitar el contacte inesperat.
- Permetre que cada persona reguli la distància interpersonal.
- Oferir alternatives a les encaixades de mans, els petons i les abraçades.
- Facilitar canvis de seient o de posició.
- Evitar cues i seients que obliguin a una proximitat estreta.
- Oferir alternatives d'espera i recorreguts amb espai suficient, quan sigui possible.
- Evitar que l'atenció professional pressuposi una invasió de l'espai personal.

Aquestes mesures són implicacions de disseny i de respecte individual. No constitueixen llindars mètrics demostrats.

Fonts retirades o pendents de verificació

«Volatile Organic Compounds and Odor Assessment in Public Indoor Environments» (2021): no s'ha pogut verificar amb aquest títol. No es manté com a referència. Si apareix el document original, es pot auditar de nou.

Les afirmacions neurobiològiques específiques sobre GABA, filtratge tàlem-cortical, vies espinotalàmiques o descàrregues neuronals continuen requerint una auditoria separada font per font abans d'incorporar-les com a mecanismes establerts.

Criteri de manteniment

Una font es verifica una sola vegada i el mateix abast s'ha de reutilitzar a l'informe, al resum i a qualsevol document que la citi. Si una font és només un protocol, un projecte aplicat o una guia professional, aquesta condició s'ha de conservar en totes les reutilitzacions.